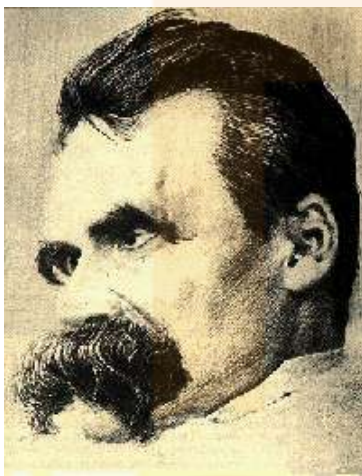

La informació que aquí apareix està treta de:

<http://www.pensament.com/filoxarxa/filoxarxa/FiloXarxa.htm>

Nietzsche, Friedrich Wilhelm (1844-1900)

[/Clique aquí para la versión en castellano/](#)

[Biografia i obres](#)

[La filosofia de Nietzsche](#)

- [Primer període](#)
- [Segon període](#)
- [Tercer període](#)
- [Nietzsche i els "mestres de la sospita"](#)

[Recull de textos de Nietzsche](#)

[Obres de Nietzsche](#)

[/Clique aquí para la versión en castellano/](#)

1. Biografia i context

Filòsof alemany, va néixer el 15 d'octubre de 1844 a Röcken, en la Turíngia, al si d'una família profundament protestant (tant els seus avis com el seu pare van ser pastors protestants). Ell era el primogènit, però va tenir una germana, Elisabeth, que va jugar un destacat paper en la seva vida. El 1849 va morir el seu pare, i la família es va traslladar a Naumburg, on va realitzar els seus primers estudis. A partir de 1859 va estudiar en la prestigiosa escola de Pforta (la mateixa en què havien estudiat **Fichte**, Klopstock, **Schlegel** i **Novalis**), on va rebre una acurada educació i va començar a experimentar la influència de **Schopenhauer**. Posteriorment va estudiar filologia clàssica i teologia a Bonn durant el curs acadèmic de 1864-1865, encara que va abandonar la teologia per dedicar-se només a la filologia clàssica, els estudis de la qual va prosseguir a Leipzig, on va ser el protegit de l'eminent i prestigiós filòleg Ritschl, i on va travar amistat amb Erwin Rhode, que arribaria a ser un altre eminent filòleg. Durant aquesta època es va accentuar la influència de Schopenhauer, i el 1868 va conèixer a Richard Wagner, amb qui durant uns anys va estar unit per una estreta amistat. També sembla que va ser durant aquest període que va contreure la sífilis, possible causa de la seva posterior malaltia cerebral, encara que segons sembla ja abans havia experimentat problemes de salut. El 1869 va ser anomenat professor extraordinari a la Universitat de Basilea. A causa dels seus mèrits i a les alabances que Ritschl havia fet del seu deixeble, la Universitat de Leipzig li va concedir el grau de doctor sense necessitat d'examinar-se, basant-se en les seves publicacions filològiques. El 1870 va ser anomenat catedràtic a la Universitat de Basilea de la que ja era professor. Va participar breument en la guerra franco-prussiana, encara que portat pel seu antigermanisme, va renunciar a la ciutadania alemanya per nacionalitzar-se suís.

Durant aquests anys va travar amistat amb el famós historiador Burkhart i amb Overbeck. El 1872 va publicar *Die Geburt der Tragödie aus dem Geiste der Musik*

('El naixement de la tragèdia a partir de l'esperit de la música'), llibre que va ser rebut amb entusiasme per Wagner i Rhode, però que va ser durament criticat pels filòlegs més acadèmics. A partir d'aquest moment, per pressions acadèmiques, les classes de Nietzsche es van anar quedant sense alumnes. Entre 1873 i 1876 va publicar les seves *Unzeitgemässe Betrachtungen* ('Consideracions inactives o, com es tradueix habitualment, *Consideracions intempestives*), que consten de quatre textos crítics amb la cultura europea contemporània. També el 1873 va escriure *Sobre la veritat i la mentida en sentit extramoral*, escrit que només va ser publicat pòstumament, i en el que ataca el científisme i el positivisme. L'any 1875, va travar amistat amb el compositor Köselitz, a qui Nietzsche anomenava *Peter Gast*. Encara que Nietzsche havia demostrat una gran admiració per Wagner -de qui esperava el renaixement de l'esperit tràgic grec-, i durant els anys de Basilea passava moltes temporades amb aquest compositor i la seva família en Tribschen (a la ribera del llac de Lucerna), a partir de 1876 va començar el seu distanciament. El refredament de la seva relació es va començar a fer patent el 1878 amb la publicació de *Humà, massa humà* (que el 1880 es va completar amb *El viatger i la seva ombra*), text en què Nietzsche marca també les seves diferències amb Schopenhauer. El 1876 obté una llicència per malaltia, perquè la seva salut es va fent cada cop més precària, i va passar l'any a Sorrento. Encara que va reprendre les seves classes el 1877 va haver d'abandonar la docència a causa dels seus problemes de salut i acollir-se a una jubilació voluntària. Per aquesta època, en la que ja estava gairebé cec, l'ajuda de *Peter Gast* va ser decisiva, ja que l'ajudava a escriure, i fins i tot escrivia directament al dictat del filòsof. Probablement l'estil aforístic de Nietzsche no és aliè a aquesta malaltia, ja que li era materialment impossible escriure durant llargs lapses de temps. A partir d'aquest moment la seva vida va ser un constant viatjar per diverses ciutats: Gènova, Sicília, Rapallo, Riva, Sils Marí, Roma, Marienbad, Niça, Naumburgo, Torí, etc. (En general, passava els hiverns a Itàlia i el sud de França, i els estius a les zones alpines). El 1881 va publicar *Aurora, pensaments sobre els prejudicis morals*, i el 1882 va publicar *La gaia ciència*, obres en què efectua una crítica de la religió, la metafísica i la moral. Per aquesta època va conèixer a Roma a **Lou Andreas von Salomé**, de la que es va enamorar i, encara que no va ser correspost, va continuar mantenint amb ella una llarga relació d'amistat.

Entre 1883 i 1885 va publicar la seva monumental obra: *Així va parlar Zarathustra*; el 1886, *Més enllà del bé i del mal* i a l'any següent, *La genealogia de la moral*. Mentre tant la seva germana Elisabeth es va casar amb un notori antisemita i racista anomenat Förster. El 1888 Nietzsche va publicar *El cas Wagner, Nietzsche contra Wagner* i *Ditirambes de Dionisos*, i el 1889, *Die Götzendämmerung, El capvespre dels déus*. Aquest any va patir un atac a Torí, del que ja no es reposaria. Traslladat a un hospital se li va diagnosticar «reblaniment cerebral». Va romandre un temps ingressat a Basilea, després el van traslladar, primer a Jena junt amb la seva mare i després de la mort d'aquesta el 1897, a Naumburg i Weimar on va estar atès per la seva germana i per *Peter Gast*. Fins a la seva mort, succeïda el vint-i-cinc d'agost de 1900, va romandre completament mut i pràcticament inactiu, limitant-se a la redacció d'unes poques cartes, escrites en els primers dies després del seu atac, que mostraven signes d'una greu malaltia mental. Nietzsche havia deixat algunes obres llestes per publicar: *L'Anticrist: maledicció al cristianisme*; *Eccehomo* -text autobiogràfic- i un conjunt d'apunts manuscrits, encara sense preparar ni revisar per ser publicats, el títol genèric del qual era *La Voluntat de poder*. La publicació d'aquests escrits va estar mediatitzada per la seva germana, qui els va falsificar suprimint parts senceres que desvirtuaven el seu significat, destacant aquells aspectes que després serien reivindicats per la barbàrie nazi. De fet, el 1934 es va celebrar un solemne acte de commemoració del noranta aniversari del naixement de Nietzsche en el que va estar present el mateix Hitler, la qual cosa mostra fins a quin punt diverses de les tesis nietzscheanes -falsificades per la seva germana- van estar recolzades pel nazisme. Després de la Segona

Guerra Mundial i de la divisió d'Alemanya en dos, l'arxiu Nietzsche (ubicat a Weimar i recentment salvat de les flames que van incendiar part de la biblioteca on es troben també altres importants manuscrits) va passar a dependre de la República Democràtica Alemanya, i només va poder començar a ser consultat a partir de 1954. Basant-se en aquests arxius, Karl Schlehta, que va examinar l'obra completa de Nietzsche, va demostrar el 1956 les falsificacions i manipulacions del pensament nietzscheà. A partir de 1964 va començar l'edició crítica de les seves obres a càrrec dels filòsofs G. Colli i M. Montinari, que només han començat a ser conegudes íntegrament a partir de 1967.

2. Filosofia de Nietzsche

El conjunt de la filosofia de Nietzsche és, d'una banda, una crítica radical als fonaments de la cultura occidental basada en una metafísica, una religió i una moral que han suplantat i invertit els valors vitals; d'altra banda, és un intent de superació d'aquesta cultura a què qualifica com a producte del ressentiment contra la vida. Per això s'ha de veure en Nietzsche, no sols un perspicaç crític i «psicòleg» (sovint es referia Nietzsche a si mateix amb aquest qualificatiu), sinó que el seu pensament també intenta una superació de la decadència i del ressentiment de la cultura que critica. En aquest interès solen distingir-se tres períodes que caracteritzen el desenvolupament del seu pensament.

- a) **Primer període**
- b) **Segon període**
- c) **Tercer període**
- d) **Nietzsche i els "mestres de la sospita"**

a) El **primer període** va fins a 1883, però dins ell poden encara assenyalar-se dues etapes:

a.1) la primera etapa del primer període (fins el 1876) es caracteritza per una feina d'interpretació crítica de la cultura molt influïda per Schopenhauer i per Wagner. De Schopenhauer va prendre la noció de fenomen com a *representació* l'arrel de la qual estaria en la voluntat; de Wagner, a què durant aquesta primera etapa va considerar com un regenerador del *pathos* tràgic clàssic, va prendre l'entusiasme creador i el projecte de *l'art total*. L'obra més representativa d'aquesta primera etapa és *El naixement de la tragèdia en l'esperit de la música* (1872). En aquesta obra examina no sols l'origen de la tragèdia (el que seria tema per a un filòleg), sinó els aspectes generals que han donat lloc al naixement de la cultura occidental, que analitza a partir de dues categories complementàries d'anàlisi estètica: allò **apol·líni i allò dionisiac**. L'apol·líni és el que dóna lloc a la figura, a l'ordre, a la mesura i la raó (i s'expressa fonamentalment en l'epopeia y en l'escultura); allò dionisiac expressa l'embriaguesa, la desmesura, la renovació, la força, la vitalitat, l'ímpetu (i s'expressa fonamentalment en la música i en la poesia lírica). Però la força, la profunditat i la grandesa de l'art grec antic procedeix de l'íntima unió d'aquests dos aspectes (**veure text**). Tal és el cas de la tragèdia, que posseeix un element apol·líni (allò escènic, allò figuratiu) i un element dionisiac (el cor, la música). No obstant això, aquesta unitat es trencarà a partir de **Sòcrates (veure text)**, la filosofia de la qual és l'artífex del sotmetiment de la vida a la raó; d'allò dionisiac a l'apol·líni i, per tant, de la dissolució dels dos aspectes, ja que en la cultura antiga ambdós eren correlatius (**veure text**). D'aquí sorgeix la base degradada de la cultura occidental i de la **metafísica**, que posa el món real de l'esdevenir en funció d'un fals món estàtic i suprasensible; que posa la *vida* en funció de la raó, en comptes de posar la raó al servei de la vida i converteix allò

real en aquella còpia d'una pretesa realitat «més vertadera» que, segons Nietzsche, ja havia denunciat **Heràclit (veure cita)**.

a.2) La segona etapa dins aquest primer període està més marcada pels interessos científics de Nietzsche, que s'interessa per les ciències positives (física, biologia, antropologia, astronomia i paleontologia), i en la que desenvolupa fins anàlisis psicològiques i defensa a què ell anomena els esperits lliures, en la tradició dels pensadors il·lustrats (com **Voltaire**, per exemple), que es rebel·len contra un món oprimint pels prejudicis. Malgrat el seu interès per les ciències, Nietzsche combat especialment el científisme, aliat de la metafísica i de la inversió dels valors, en sustentar com a veritat objectiva un hipotètic *ordre* etern que la ciència pot descobrir. Aquest *ordre* etern és el que es fixa en el llenguatge conceptual que es pretén inequívoc i que empresona el pensament en conceptes acabats, fixos o estàtics, creadors de trasmons eterns. (Aquesta serà una tesi generalment compartida pels autors vinculats al corrent anomenat **vitalisme**, en el que generalment s'enquadra a Nietzsche. També **Bergson** proclamava aquesta mateixa crítica al científisme i al positivisme). En aquesta etapa Nietzsche es distancia de la seva primera actitud excessivament esteticista i comença a desmarcar-se de Schopenhauer i de Wagner, del qual l'obra *Parsifal* li va desagradar profundament i la va considerar com una recaiguda en el cristianisme. Les obres de Nietzsche més característiques d'aquesta època són: *Humà, massa humà* (1878) -obra en la qual comencen a aparèixer els temes que desenvoluparà posteriorment-, *Aurora* (1881) i *La gaia ciència* (1882). En conjunt, aquest període està marcat per la crítica a la racionalitat socràtica, desenvolupada pel **platonisme** i per la tradició judeocristiana. La tasca que es proposa Nietzsche és la de destruir l'edifici de la metafísica, la religió i la moral basades en l'inversió dels **valors**. Per això, diu de si mateix que és dinamita, o que fa filosofia amb el martell, perquè ataca els fonaments mateixos que sorgeixen del socratism i el platonisme, corrents a partir dels quals la virtut es col·loca del costat de la representació, i es declara que la idea és l'autènticament real, contra l'instint, contra el sentiment i contra la **vida**. És a dir, apareix el **nihilisme** (en un sentit negatiu, com a negació de la veritat que caracteritza la metafísica i la cultura occidental), que es desenvolupa i s'amplifica amb el **cristianisme**: la negació de la vida, el menyspreu cap al **cos** i el concepte de pecat.

b) El **segon període** està marcat per l'aparició d'*Així va parlar Zarathustra*, l'obra més important, en la que reprèn la crítica de la metafísica, la moral i la cultura d'occident, i formula les seves grans tesis:

- **la mort de Déu**
- **el nihilisme i la doctrina del superhome,**
- **la doctrina de la voluntat de poder,**
- **la doctrina de la veritat i l'esdevenir,**
- **la doctrina de l'etern retorn i la transmutació dels valors.**

En aquest període de la seva activitat intel·lectual elabora una visió que orientada a la superació de l'esperit de venjança o del ressentiment contra la vida que ha engendrat la metafísica occidental i la seva gran aliada: la religió (especialment el cristianisme, al qual qualifica de platonisme popular, moral d'esclaus i metafísica de botxins). El *Zarathustra* pren aquest nom del mític moralista persa, que en aquesta obra apareix com l'alter *ego* d'aquest Nietzsche que predica l'immoralisme, entès com la plena manifestació de la inversió dels valors i manifestació de la necessitat de la seva transmutació. Tanmateix, tot el llibre està escrit com una paròdia dels escrits religiosos, especialment dels evangelis, apareixent **Zarathustra** com la figura oposada a Crist.

La mort de Déu

Ja en *La gaia ciència* apareix el tema de la mort de **Déu**, que representa el fi de tota concepció idealista i el fi de la metafísica occidental, i que Nietzsche reprèn en el *Zarathustra*. La frase «Déu hi ha mort» (que va ser **Hegel** el primer a utilitzar), representa per a Nietzsche la negació de tots els trasmons inventats per la religió, gran mentida que converteix la vida en una mera ombra. La idea de Déu, entesa com el fonament del món vertader, és la gran enemiga. L'esperit lliure és aquell que és capaç de perdre-li el respecte, capaç d'assumir que «Déu ha mort», és a dir, capaç d'assumir que s'ha d'acabar amb el «món vertader» (el que també significa acabar amb la dicotomia entre món vertader i món de les aparences), acabar amb la metafísica i acceptar que res ha de posar-se al seu lloc (de res serviria substituir la idea de Déu per les d'humanitat, ciència, racionalitat, tècnica o altres substituïts. Com més tard diria **Ortega**: de res val matar el príncep per entronitzar al seu lloc al principi).

L'últim home, el superhome i el nihilisme

Però la mort de Déu, que és un fet històric consumat fruit d'un llarg procés de laïcització, pot engendrar un moviment ambigu: d'una banda, és la condició del naixement del superhome però, d'altra banda, és també la condició de l'aparició de l'últim home. Aquest últim, és aquest «pugó inextingible» que és el més durador i

el més menyspreable, aquell que es contenta amb un mer pragmatisme, científisme o tecnocràcia; el que ha substituït Déu per la seva comoditat, el que ja no és capaç de menysprear-se a si mateix i creu que ha inventat la felicitat; un home la vida del qual, sense Déu, manca de sentit, i que representa la ruïna de la civilització i és la culminació de la decadència (**veure text**). Assumir la mort de Déu implica saber que s'està sense brúixola, sense valors. Això és el *nihilisme* que, en el seu aspecte *negatiu*, és el moviment històric propi de la cultura occidental en tant que compliment de l'essència de la metafísica, que havia posat el veritablement ens com un més enllà i, per tant, condueix a una anihilació dels valors vitals. Però, d'altra banda, en la mesura que es mostra que no hi ha realment valors fundats fora de la vida, el *nihilisme* és positiu, perquè

només en absència de tot valor es fa patent la necessitat de distanciar-se dels antics valors i escometre la seva transvaloració (**veure text 1** i **text 2**). El reconeixement ple de l'absència de sentit és la condició perquè pugui sorgir un sentit, perquè pugui sorgir la presència de l'esdevenir que no ha de justificar-se fora de si. Aquesta és la base que permet l'aparició del superhome: un déu terrenal capaç de recuperar els predicats divins per a l'home.

El superhome, llavors, és qui assumeix amb totes les seves conseqüències la mort de Déu i no el substitueix per altres valors (la ciència, l'Estat, la comunitat, la tècnica, etc.), sinó que assumeix plenament la vida. En aquest sentit, és pròpiament el més fort, el més noble, el senyor, el legislador, l'autèntic filòsof, en quant que no precisa d'uns falsos valors; és el que supera la prova de l'etern retorn. És el creador de «un altre sentit», no merament l'inversor del sentit del decadent, sinó creador de nous valors, raó per la qual apareix com un *dement* per als *últims homes*. El superhome és el capaç de superar i transvalorar els valors

reactius i contraris a la vida que han caracteritzat la història de la cultura d'occident. No es tracta, doncs, d'un home biològic o racialment superior, sinó que el superhome, que és «el sentit de la terra», és el més real dels homes, el que s'oposa al «últim home», és a dir, el que s'oposa a l'home caracteritzat pel ressentiment contra la vida. En la mesura que «l'home és una corda estesa entre la bèstia i el superhome», aquest últim és només anunciat, ja que actualment vivim l'etapa de l'últim home (**veure text**). El procés de generació del superhome és el que exposa Nietzsche en la metàfora de les tres transformacions: el camell, que pren sobre si la pesada càrrega de la moral invertida, es transforma en lleó, que critica la moral de l'haver-de-ser, per transformar-se tanmateix en un nen, creador espontani del seu propi joc (**veure text**). Els nous valors no són commensurables amb els establerts ni amb cap criteri extern a ells mateixos, perquè ells són precisament la nova norma.

La voluntat de poder (*der Wille zur Macht*)

La mort de Déu com a reconeixement d'absència de sentit és la condició perquè pugui sorgir la presència de l'esdevenir que no ha de justificar-se fora de si per cap sentit transcendent. Aquesta nova perspectiva, que és la del superhome, és la que s'expressa com a **voluntat de poder** o essència de la vida, i com a pluralitat de perspectives. D'aquí que, metafòricament, Nietzsche defensi al politeisme, ja que és expressió de pluralitat contraposada a l'ideal d'unitat del monoteisme. Però la *voluntat de poder* de Nietzsche s'oposa a la mera voluntat de viure de **Schopenhauer** (**veure text**). Per a aquest últim autor la **voluntat** (de viure) és un cec impuls còsmic irracional que domina tota la natura i es manifesta en tots els seus dominis, perseguint només la seva perpetuació. Per això, Schopenhauer considera la necessitat d'apartar-se d'aquest impuls i renunciar a ell a la manera de l'ascetisme budista. Per a Nietzsche la posició pessimista de Schopenhauer és encara expressió d'una actitud reactiva i ressentida contra la vida. L'impuls vital és expressió de la voluntat de poder, que sempre aspira a més. La **vida**, llavors, és un cas particular d'aquest vast impuls que és la voluntat de poder, concebut per Nietzsche, alhora, com biològic, orgànic i -en la mesura que la cultura no sigui ja reacció contra la vida- expressió de la consumació i superació del **nihilisme**. Tota força impulsora és voluntat de poder que, en aquest sentit, és l'essència mateixa del **ser**, i que, com a principi afirmador, està situat *més enllà del bé i del mal* (**veure text**). Aquesta noció, doncs, manca de qualsevol classe de connotació política. No es tracta d'un desig de poder polític, o d'un afany de domini social, sinó que expressa només el dinamisme del qual la vida n'és la seva manifestació, no sotmès a cap poder exterior, a cap déu, ni a cap valor superior al de la pròpia vida. La voluntat de poder no consisteix en cap anhel ni en cap afany d'apoderar-se de res ni de dominar ningú, sinó que és creació; és l'impuls que condueix a trobar la forma superior de tot el que existeix i afirmar l'**etern retorn**, que separa les formes superiors, afirmatives, de les formes inferiors o reactives (**veure text**).

La veritat i l'esdevenir

La realitat apareix com a esdevenir i **perspectiva**. Contra l'ontologia estàtica que veia l'esdevenir com a aparença, i contra la concepció de la veritat de la metafísica,

apareix la *voluntat de poder*: el món com a canvi, com a procés; la veritat com el que afavoreix la vida. La **veritat**, tal com és entesa per les ideologies i la **metafísica**, no existeix. Tota *veritat és interpretació*, i la propensió a considerar alguna proposició com vertadera és més aviat fruit d'una millor *correspondència*, no amb l'ésser de les coses, sinó amb les condicions socials i psicològiques que ens dominen, perquè la mateixa *consciència* a què s'imposa aquesta veritat, ja és fruit d'influències socials i **culturals**. Per això, en contra de la visió religiosa i metafísica del món, la veritat és només el que afavoreix la vida (tesi que, en certa forma, s'assembla a la sustentada per algunes formes de pragmatisme, corrent no allunyada de les tesis vitalistes). L'esdevenir no es pot capturar amb els conceptes de l'enteniment, només es deixa entendre mitjançant al·lusions, amb aforismes i metàfores, ja que els conceptes pretenen explicar una multiplicitat que mai tant es igual: són la manifestació de la paràlisi de l'enteniment que no pot captar l'esdevenir. La capacitat d'assumir plenament el nihilisme és el que caracteritza el superhome, i la prova que aquest ha de passar és la de *l'etern retorn d'aquest*.

L'etern retorn (*die ewige Wiederkehr*)

El tema de l'etern retorn el desenvolupa Nietzsche en el capítol del *Zarathustra* titulat *De la visió i l'enigma*. Segons ell mateix, es tracta del seu pensament «més profund», i també del més difícil de captar, ja que el tractament que dona Nietzsche d'aquest tema és bastant ambigu. L'«etern retorn d'el mateix» no significa, al mode de les antigues **cosmologies** que predicaven la doctrina del **gran any**, la repetició de les coses individuals, encara que en els textos coneguts com *La voluntat de poder* formula la seva tesi com si es tractés d'una doctrina cosmològica [en suposar que el nombre d'àtoms i la quantitat d'energia que formen el món són finits i, en ser el temps infinit, només són possibles un nombre determinat de combinacions, per la qual cosa l'estat actual ha de repetir-se infinites vegades (**veure text**)]. Més aviat ha d'entendre's (especialment, en *El gai saber* i en el *Zarathustra*) com a doctrina moral: és el sí tràgic i dionisiac a la vida pronunciat pel propi món, unit a la noció del **amor fati** (**veure textos**). Aquesta doctrina moral o, millor, *prova selectiva* moral (**veure text**), suposa una important reflexió sobre el **temps** que Nietzsche exposa de forma metafòrica. Contra el sentiment d'un temps destructor i anihilador (representat en el *Zarathustra* per un nan o «esperit de la pesadesa») de les potencialitats de la voluntat de poder, Nietzsche reivindica la destrucció del sentit transcendent del temps lineal judeocristià (un temps orientat cap a un fi que transcendeix cadascun dels seus moments). Això suposa una crítica profunda de l'oposició habitual entre passat i futur: l'instant no és un simple trànsit des d'un passat cap al futur, sinó que en ell mateix es mostra el temps **etern**. Però això tampoc suposa afirmar la circularitat del temps, com acaba confessant el nan del *Zarathustra*: «totes les coses dretes menteixen, va murmurar amb menyspreu el nan. Tota veritat és corba, el temps mateix és un cercle», ja que aquesta circularitat, sense més, implica el tedi i la paràlisi, en la mesura que tendeix a la plena determinació (ja que tot quant succeeix *ha de* tornar a succeir). Per això, Zarathustra tampoc accepta la mera concepció cíclica del temps, que encara es basa en categories d'anàlisi preses del transcurs temporal fragmentador. L'etern retorn és el fi de tota finalitat transcendent: tant d'un fi en sentit **escatològic** -com el predicat per les religions que parlen d'un judici final-, com del fi d'una conflagració universal al final del cicle del gran any. Aquest pensament Nietzsche l'exposa, novament, de manera metafòrica, en el capítol titulat *De la visió i l'enigma*, en el que Zarathustra té una visió en què apareix la figura d'un pastor oprimit per una serp, i davant la situació de la qual el mateix Zarathustra el commina a mossegar el cap de la serp. El pastor està aterrit i paralytitzat pel fàstic, però quan finalment talla el cap de la serp amb les seves pròpies dents es lliura de l'opressió. Aquesta imatge representa l'alliberament tant d'allò opressiu d'un temps

que està en funció d'un *eschaton*, com la de l'opressió del temps circular que produeix tedi; i la decisió de mossegar la serp és la representació d'afrontar valentament allò vital. La repetició d'allò mateix, si és realment la repetició d'allò mateix és equivalent a afirmar que *no* es repeteix, perquè en la repetició el *mateix* no seria el *mateix*. Per això significa que cada instant és únic, però etern, ja que en ell es troba tot el sentit de l'existència. És per això que la doctrina de l'etern retorn no és descriptiva, sinó prescriptiva: l'etern retorn ha d'instituir-se per mitjà d'una decisió humana perquè realment cada moment posseeixi tot el seu sentit. El ressentiment contra la vida neix de la incapacitat d'assumir-la plenament, i assumir-la plenament és acceptar que tot el que va ser, va ser perquè així ho hem volgut, és a dir, voler l'*etern retorn*. Des d'aquesta perspectiva, la concepció nietzscheana de l'etern retorn ha estat considerada per **Gilles Deleuze** com la base per a la plena inversió del platonisme (veure **text 1** i **text 2**).

c) El **tercer període** de la filosofia nietzscheana és el que correspon a l'etapa posterior al *Zarathustra*, en el que prossegueix les mateixes línies, però amb caràcter més amarg, més centrat en la crítica de la moral i la necessitat de la transvaloració de tots els valors (**veure text**). Les obres més representatives d'aquest període són: *Més enllà del bé i del mal* (1886), *La genealogia de la moral* (1887) i *El capvespre dels déus* (1889). En aquestes obres Nietzsche prossegueix la crítica a la tradició iniciada per Sòcrates que considera que ha d'explicar el veritablement *ens* a partir de «la veritat», «allò bell», «allò bo», és a dir, a partir d'un hipotètic vertader ser contraposat al fals món de les aparences; que posa allò suprasensible com a condició d'allò sensible, que posa l'ésser més enllà del ser; que posa a allò U com a condició d'allò Múltiple, és a dir, que situa Déu com a fonament. Aquesta **metafísica** es caracteritza, segons Nietzsche, per la **venjança** o el **ressentiment** contra la vida (**veure text**), que es manifesta tant en el pessimisme (**veure text**), com en la moral, en la **ontologia** o en la **epistemologia**. En la moral, perquè ha engendrat uns falsos valors que procedeixen de la negació radical del valor d'allò sensible, i els ha posat en funció d'allò suprasensible més enllà de la vida, és a dir, en funció de la mort; en la **ontologia**, perquè situa la *vertadera realitat* més enllà de la realitat vertadera de l'esdevenir; en la **epistemologia**, perquè pretén conèixer mitjançant conceptes de l'enteniment que només poden conèixer allò inert, allò immòbil, allò fragmentari, perquè són preses d'unes estructures gramaticals que estenen a convertir en estàtic tot el que és dinàmic.

Especialment important és la seva crítica de la **moral**, a la que considera profundament antinatural en alçar-se contra els instints primaris de la vida i promulgar falsos valors (la modèstia, la pobresa d'esperit, etc.) que tenen en el cristià sermó de la muntanya la seva millor exemplificació. La base filosòfica d'aquest ressentiment contra la vida, encara que va ser instaurada per Sòcrates (**veure text**), troba en el platonisme la seva millor formulació, i en el cristianisme (religió de febles i esclaus que posen la seva vida en funció d'una altra vida futura que és negació de la vida autèntica, una religió que és una metafísica de botxins) a la seva millor difusora. En *La genealogia de la moral*, a més d'inaugurar el mètode **genealògic** en filosofia (**veure text**), Nietzsche rastreja els orígens dels prejudicis morals fonamentals de la nostra cultura, examinant nocions com les de «bo», «dolent», «mala consciència», «culpa», etc. Així, per exemple, allò «bo», originàriament significava el noble, allò fort i espontani, però es va anar transformant, per mediació de la casta sacerdotal -els pitjors enemics plens de ressentiment (**veure text**)-, en tot el contrari. De noble i fort, «bo» passa a significar resignació, debilitat, pobresa d'esperit. És la base d'una moral d'esclaus (**veure text**), febles, malalts i ressentits contra la vida, culpabilitzadors i culpabilitzats que exalcen l'autonegació (veure **moral d'esclaus**).

d) Nietzsche: un dels «mestres de la sospita»

Malgrat les grans diferències que els separen, s'ha assenyalat una afinitat entre els pensaments de **Marx**, Nietzsche i **Freud**, ja que els tres, des de tres perspectives diferents, mostren la insuficiència de la noció fundant de subjecte, que havia estat el punt de partida sobre el qual (basant-se en el model del **cogito cartesà**), s'havia elaborat la filosofia moderna. Tant Marx (que oposa a la noció clàssica de *consciència* com ser de l'home, la noció d'home concret que treballa i produeix la seva pròpia realitat en un determinat mode de producció), com Freud (que recusa la idea de *consciència* com a determinant de la conducta humana, que està més aviat regida per l'inconscient), com Nietzsche, que denúncia la falsedat dels valors que funden la noció mateixa de subjecte, coincideixen a assenyalar que, més enllà de l'esmentada noció clàssica de subjecte s'amaguen uns elements condicionants, la qual cosa permet *sospitar* la fal·làcia que representa modelar una filosofia o una interpretació sobre aquesta noció, i sobre la també *sospitosa* noció de consciència. Per això, aquests tres pensadors han estat denominats per **Paul Ricoeur**, els «**mestres de la sospita**».

Text: Veritat i mentida en sentit extramoral.

Text de "Genealogia de la moral" (en castellà) Format PDF

Text de l'Anticrist" (en castellà) Format PDF

Termes relacionats

Bibliografia

Alguns dels textos de Friedrich Nietzsche inclosos en aquest web

<u>contra el pessimisme ressentit</u>	<u>la voluntat de poder i l'ésser</u>
<u>crítica a la voluntat de Schopenhauer</u>	<u>els sacerdots: enemics</u>
<u>el futur de l'home</u>	<u>nihilisme i etern retorn</u>
<u>el món com a voluntat de poder</u>	<u>textos sobre l'etern retorn</u>
<u>el nihilisme</u>	<u>voluntat de poder i causalitat</u>
<u>el ressentiment i la moral d'esclaus</u>	<u>Nietzsche: el socratisme, decadència de Grècia</u>

<u>el superhome</u>	<u>Nietzsche: la filosofia com a calúmnia</u>
<u>l'últim home</u>	<u>Nietzsche: apol·lini i dionisiac</u>
<u>la genealogia de la moral</u>	<u>Nietzsche: el significat de l'apol·lini i allò dionisiac</u>
<u>la moral d'esclaus</u>	<u>Textos més amplis</u>
	<u>Text: Veritat i mentida en sentit extramoral.</u>
	<u>Text de "Genealogia de la moral" (en castellà) Format PDF</u>
	<u>Text de l'Anticrist" (en castellà) Format PDF</u>

Obres de Nietzsche

L'edició crítica de les seves obres és: *Werke. Kritische Gesamtausgabe*, edició de G. Colli i M. Montinari, Ed. Walter de Gruyter, Berlín 1961. S'edita conjuntament en francès (Gallimard, París) i en italià (Adelphi, Roma).

Escriví poemes, assaigs i composicions musicals. A *Die Geburt der Tragödie aus dem Geiste der Musik* ('El naixement de la tragèdia a partir de l'esperit de la música', 1872) expressà la seva filologia filosòfica, i continuà la seva crítica a *Unzeitgemässe Betrachtungen* ('Consideracions inactuals', en quatre volums, 1873-76) i a *Menschliches, Allzumenschliches. Ein Buch für freie Geister* ('Humà, massa humà. Un llibre per a esperits lliures', 1878), que és completat amb *Der Wanderer und sein Schatten* ('El caminant i la seva ombra', 1880). Obres seves de maduresa són *Morgenröte. Gedanken über moralische Vorurteile* ('Aurora. Pensaments sobre prejudicis morals', 1881), *Die fröhliche Wissenschaft* ('La gaia ciència', 1882; edició ampliada, 1887), *Also sprach Zarathustra* ('Així parlà Zarathustra', en quatre volums, 1883-91), *Jenseits von Gut und Böse. Vorspiel zu einer Philosophie der Zukunft* ('Més enllà del bé i del mal. Introducció a una filosofia del futur', 1886) i *Zur Genealogie der Moral* ('Sobre la genealogia de la moral', 1887). El 1888, el seu darrer any de lucidesa, escriví *Der Fall Wagner* ('El cas Wagner', reeditat el 1900, juntament amb *Nietzsche contra Wagner*), *Die Götzendämmerung* ('El capvespre dels déus', 1889), *Der Antichrist* i *Ecce Homo*, publicats pòstumament.

Traduccions castellanés:

El nacimiento de la tragedia, Alianza, Madrid 1973, 1ª ed.

Consideraciones intempestivas I, Alianza, Madrid 1988, 1ª ed.

Así habló Zaratustra, Alianza, Madrid 1972, 1ª ed..

Más allá del bien y del mal, Alianza, Madrid 1972, 1ª ed.

La genealogía de la moral, Alianza, Madrid 1972, 1ª ed.

Crepúsculo de los ídolos, Alianza, Madrid 1973, 1ª ed.

El Anticristo, Alianza, Madrid 1974, 1ª ed.

Ecce homo, Alianza, Madrid 1971, 1ª ed.

Totes aquestes edicions han anat a càrrec d'Andrés Sánchez Pascual.

Obras completas, Aguilar, Madrid, 15 vols. 1932-1951. Traducció de E. Ovejero y Maury (vols.1-13) i de F. González Vicen (vols. 14-15).

El gay saber, Ed. Narcea, Madrid, sense data. Edició de L. Jiménez Moreno, (reimpressió d'una edició anterior d'Ed. Espasa Calpe, col·lecció Austral).

Aurora, Ed. J. Olañeta, Barcelona 1978.

El libro del filósofo, Taurus, Madrid 1974.

En torno a la voluntad de poder, Península, Barcelona 1973. Edició de M. Carbonell.

Correspondencia, Las Ediciones Liberales, Barcelona,, Barcelona, edició de E. Subirats.

Enllaços:

<http://www.alcoberro.info/planes/nietzsche0.htm>

<http://www.alcoberro.info/planes/nietzsche6.htm>

<http://www.xtec.es/~lvallmaj/barrinou/niebasic.htm>

<http://www.xtec.es/~lvallmaj/barrinou/nieenlla.htm>

<http://racocatala.com/filosofia/fil-nietzsche.htm>

<http://blues.uab.es/filosofia/filosofs/esnietzsche.html>

[/Clique aquí para la versión en castellano/](#)